

Ahol nincs

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 21. szám, 2020. május 22.

Bán Zsófiának nagyon sok mindenben igaza van (*Bovaryné megbukik*, *ÉS*, 2020/20., máj. 15.). A társadalmi nemek szerepe, az átalakuló genderháló, a szokások, viszonyok, pozíciók és lehetőségek kérdése nem véletlenül rettegett ügye a regnáló hatalomnak. Mindezek irodalmi vetülete szerzői és befogadói szempontból szintén elemien fontos kérdés. Éppen ezért nem megfontolt dolog túlzottan az érzéseinkre hagyatkozni, nem tájékozódni vagy indulatos oldalvágásokat tenni. A *Pál utcai fiúk* vígszínházi feldolgozásával ez ügyben példálózni fájón populista gesztus, méltatlan az esszé színvonalához. Mert ugye, bár nincs kimondva, sajnos értjük, hogy jön ez ide. A különben kiváló írás itt egy hatásvadász, rejtett utalással él. Egyfelől ennél a – Magyarországon politikai játszmává silányult – metoo mozgalom többlet érdemel, másfelől a feldolgozásnak semmilyen gender vonatkozása nincs. Molnár remekművét számtalanszor alkalmazták már színpadra, és mindannyiszor megbukott. Ennek egyszerű oka van: nincsenek a regényben lányok! És nincs a történetben szerelem. A vígszínházi feldolgozás ráadásul – és ez nyilván nem kerülhette el Bán figyelmét – zenés, ami a cselekmény végletes tömörítését kívánja. Nem beszélve arról, hogy az egyetlen fontos női karakter, Nemecek édesanyja, olyan drámai helyen (a végén) tűnik fel a regényben, hogy színpadon akkor már nem lehet új szereplőt bevezetni (arról végképp nem szólok, hogy ott sem ő, hanem a férje a kulcsfigura). Sok fontos példa és lehetőség van illusztrálni ezt a társadalmi és irodalmi zsákutcát, nem érdemes ilyen olcsó húzásokkal súlytalanítani ezt a fontos szöveget.

Ahogy szerintem a kizárólagosan negatív narratíva sem helyes. Tíz éve vagyok az *ÉS* prózarovatának szerkesztője, és ezalatt megfordult itt a világ. A pályakezdő alkotók többsége nő, és bár abban is igaza van Bán Zsófiának, hogy temérdek kanonizációs gesztus még fájón hiányzik, azért az beszédes, hogy egy másfél kolumnás írásban erről a látható és nyilvánvaló folyamatról egyetlen szó sem esik. Ha a lap prózarovata csak nőből áll, vagy majdnem, az már régen nem „tematikus” – és ezt talán hiba nem észrevenni.

Az is különös állítás, hogy a férfi kollégák ne hivatkoznának női elődökre példaképként. Már az általánosítási szándék is zavarba ejtő. Ehhez Bán elolvasta az elmúlt évek összes íróinterjúját? Én nem mernék felsorolásba kezdeni, mert akkor én is azt feltételezném, lehetséges ilyen axiómát felállítani, de zárásul annyira hadd legyek önző, hogy megjegyzem, aki nálam többlet emlegeti *példaképként* Szabó Magdát, annak Szabó Magdá-s jelmeze is van.

(A szerző a vígszínházi *A Pál utcai fiúk* előadás szövegkönyvírója)